

ГОД. XXII.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 3.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЏИЋ.

Италија за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по је дан пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

НЕШТО ЗА ОБЈАШЊЕЊЕ ХАМЛЕТОВА КАРАКТЕРА.

Писац Хамлета, износећи карактер му и развитак његов, дао нам је загонетку, коју су се трудили многи да објасне, ма да она ни до данас није, ни коначно ни повољно за свакога, решена.

Драми је задатак, да карактере и дела опише у њихном међусобном условљавању. Дела потичу од карактера и имају утецаја опет — на карактер, било да га ободравају или спречавају, али га на делање свакако гоне.

Са драмско-естетске стране посматрања, „Хамлет“ међу драмама великог Британца прави изузетак и личношћу и карактером и развијањем карактера његовог главног јунака, који на себи носи све знаке чисте неактивности.

У овој противности међу Хамлетом и јунацима осталих Шекспирових драма, намеће се питање, које је до сада толико пута потрзано као главно: Шта је хтео песник са тим својим јунаком, који у самој ствари ништа не дела и ништа не ствара, но ради само онда, кад се на то примора? Јунак драме треба, а то је иначе увек тако и код Шекспира, да је карактер, који ради и у том раду тера до краја. Томе се на супрот стављају разне сметње, било у људима било у приликама, и из обадва та момента: жељом за напретком, радом и стварањем сметња, постаје драмско вештачко дело, драма, онај део идеалног живота, који се на очи гледаоца одиграва.

Хамлета је најбоље оценио Гете у своме „Wilhelm Meister“-у.

Никада није један тако велики песнички производ, од исто тако признатог песничког генија, са толико љубави и убедљиве оштро-

умности изнет и објашњен, као што је Гете Хамлета изнео и објаснио у „Wilhelm Meister“-у.

Ово Гетеово објашњење даје нам праву слику о упечацима, које Хамлет на нама оставља и оно нас потпуно придобија за се. (Rümelin, Shakespeare-Studien). Оно је доиста најбољи покушај у томе правцу и ми му се радо придружимо, али имамо једну скромну напомену.

Гете нам нигде не каже шта је управо узрок, да Хамлет није у стању да изврши дело, које му је од песника намењено.

Да се то објасни, пужно је да проматримо личност Хамлетову у свим фазама његова живота.

Проучавајући Хамлета, ми смо дошли до уверења, које ће можда бити згодно да испуни ону празнину, коју је Гете оставио или бар да прокрчи пут за то попуњавање и да можда у исто време одгонене и остале тамне стране у карактеру и развитуку карактера Хамлетовог.

Загонетка, коју нам је песник са Хамлетом дао, није ни до данас са свим решена. Хамлет се не може појмити и разумети, ако се на њ гледа, као на потпуно здравог човека.

Хамлет дакле није потпуно здрав, као што није ни душевно болестан. Његова би се болест, по досадањој медицинској терминологији, могла обележити као: неурастенија, нервоза, ослабљивост нерава.

Да се објасни шта нам даје повода за такво објашњење овог проблема и да се, како ваља оцени истинитост такве поставке, пужно је, да будемо на чисто с тиме: шта је то и шта значи у самој ствари неурастенија. За тим нам је потребно, да и

у целини и у појединостима одредимо колико вероватности такво тумачење за се има. И најзад дужност нам је, да одредимо, како ће оно, што је до сада било тамно, изгледати после нашег објашњења.

Суштина неурастеније је, у опште узев, у ослабљености нервног система. А шта значи то?

Главна особина нервне супстанције лежи у моћи на надражљивост, у моћи, да се доведе до надражења, а то ће рећи до делатности. Нервни систем није здрав или је болестан онда, кад нам он показује повећану или смањену надражљивост према обичној норми. Другим речима, да би се боље разумели, у сваком поједином случају болести, може да дође и до једног и до другог, али само у разним областима нервног система. Човек, коме су први ослабили, може патити и од дрхтавице и од грчева, а исто тако и у исто доба осећати ослабелост или и потпуну неупотребљивост других нерава, шта више обично је тако. То се објашњава тиме, што повећана надражљивост не стоји ни у каквој противности са ослабелошћу нерава, но на против постоји једна у другу прелазе. Грчеви су само почетак праве неупотребљивости живаца. Неурастенија је дакле сувишно надраживање, повећана надражљивост нерава. Ако тако слаб и надражљив нервни систем почне да дела, да ради, он пре подлегне умору, пре се онеспособи од здравог! У здравом нервном систему има извесне хармоније, има неке равнотеже између надражљивости и надражења или делатности, а с друге стране између делатности и престанка њеног, услед ње. Код ослабелог нервног система, та је равнотежа поремећена: он се лакше и надражује и раздражује, дела, али зато се и брже и услед најмањег рада, замори.

Лака раздражљивост и брза умореност — основне су појаве болесног нервног система. Обе ове крајности довољне су да га објасне.

Ослабелост нерава појављује се у разним облицима а разликује се по степену оболевања и месту које је у нервном систему оболело. Неурастенија или о-

бична нервозност у ужем смислу, која је данас тако распрострањена, хистерија, хипохондрија, сентиментална преданост самом себи и т. д. у тесној су вези, лако прелазе једна у другу, тешко их је одвојити и могу се под неповољним условима развити у праве нервне болести па и у лудило.

Да би се све ово боље разумело, писац у кратким потезима говори о појавама — симптомима — неурастеније у ужем смислу. При томе он обраћа пажњу на факат, да се у самој ствари сви симптоми никада не налазе код једног и истог болесника, но само делимице.

Ради лакшег прегледа, он је те симптоме поделио у душевне и телесне, ма да се они не могу увек двојити. Узео их је из књиге професора Мебијуса.

Најглавнији, управо карактеристични симптом нервозности је нерешљивост (*Willensschwäche*). Болесник нема одлучности, нема воље, и осећа сву тешкоћу тога. Ова неодлучност је израз изнурености, трајне заморености нервног система. Сем тога такав болесник није у стању да на дуже време обрати своју пажњу на једну тачку, његове мисли блуде на све стране. Већина нервозних не уме себе да савлада, по су проста играчка свога расположења.

Ослабелост воље показује се још и у неодлучности. Болесник не може да савлада унутрашњу несугласицу мотива за рад, није у стању да се реши на један мотив. Том се често пута придружује слабост памћења и брзи умор при умном раду.

Што се расположења тиче, болесник је лако раздражљив. Његови се интереси брзо губе. Он се брзо одушевљава час за једно час за друго, али тога одушевљења на скоро нестаје или се оно јавља у нечем са свим противном. Често пута је ту и нека болесна жучност и гневност.

Нервозни су махом нерасположени и суморни, осећају да су несрећни и бедни. То њихово расположење иде често до безнадежности. Они очајавају за свој живот. Он им је досадан, а сваки дан је за њих нов терет. У смрти они виде спаси-

оца, којег жељно ишчекују, као што уморни жуди за сном. У таквом расположењу често се рађа и помисао на самоубиство. Таква туробност, доста пута услед најнезнатнијих побуда, прелази код њих у веселост, раздраганост и распуштеност, које дуго не трају и исто их тако брзо нестаје, као што су се и појавиле. Већина нервозних пати и од неког болесног страха: страха од места, људи, усамљености, непогода и томе слично. Ређе се код њих појављују представе о насиљу, обманама чустава и други елементи везани за дубље поремећаје.

У телесном погледу јављају се: разноврсни болови у разним деловима тела: неповољност, слабост памћења, дрхтавица, грчење, слаб вид, зујање у ушима, лупање срца, навала крви, рђаво варење; на послетку прекомерно знојење, језа и ватра, као и поремећеност у полним функцијама.

Писац је на тај начин у кратким потезима изнео симптоме, који се опажају код неурастеничара, кад већ устраже лекарску помоћ.

Изглед нервозних је међу тим такав, да се слика неурастеније потпуно покрива са сликом здравог човека. Много пута су нервозни добро исхрањени и свеже боје. Па ипак у већем делу од њих вешто око лекарово налази доста болеснога. У томе погледу ваља нарочито нагласити близак однос неурастеније ка извесним недостацима телесног развијања и конституције.

Неурастенију у већини случајева прати малокрвност, реуматична, скрофулозна и туберкулозна предиспозиција, као и обична угојеност и подадулост.

Такве су обично конституције, које носе у себи и карактер слабости.

Али има једна група неурастеничара, а она је и далеко важнија и много већа по броју. У њу спадају људи, код којих ослабелост нерава није до тога степена развијена, да би се они у обичном смислу речи могли назвати „болесним“, али за које се исто тако не би могло рећи да су „здрави“. Број таквих је данас врло велики. Они, до душе, врше своје дужности с

натегом, али они то и осећају. Кад би се од њих затражили тежи и необичнији радови, они би били у стању да их врше са великим напорима и знатним напрезањима. Они не налазе више никаква задовољства у животу. У дну душе своје осећају се често несрећни и презрени. Такво расположење своје они тумаче спољним односима, откуда опет потиче незадовољство са друштвеним, политичким и државним уредбама. И на тај начин развијају се песимистички погледи на свет. Обични свакодневни живот њих притискује и они жуде за новим, нередовним, пикантним, што би њихово расположење како год променило. То је слика модерног „културног неурастеничара.“ Она је производ све веће културе и све јаче борбе за опстанак с једне, и све већа опадајућег идеализма с друге стране.

Ето таквих је хиљадама хиљада. Слика њихова, наравно, није једна иста. Основа је, међу тим, код свију њих једнака, код једних је јаче развијена једна, а код других друга страна.

И ако је нервозност у наше доба свуд распрострањено зло, опет се не може узети, као што се обично чини, да је она специфична појава новог доба. Истина је, да, као год што свако доба има своје особите моде, исто тако има и мода своје болести. И неурастенија је болест моде нашега времена, последње четвртине последњег столећа. Она је данас распрострањена у целом културном свету јаче но икада до сада.

Али неурастенија је постојала, ње је увек било, она је била ту од вајкада. Нервне болести теже природе, као што су болести кичмене мождине, епилепсија, болести психе, засецају својом старином у далеку историју и како је неурастенија само први степен оболелог нервног система, то је по свој прилици, шта више зацело, и она још у то доба морала постојати.

Неурастенија, која је стара као и историја рода људског, играла је у развићу њеном често пута знатну улогу. Понеки истакнути људи, који су судбином овога света ведрили и облачили, поједине знаме-

ните породице, које су по своме положају стајале близу њима, били су неурастеничари — раздражљиви, ђудљиви људи, који са тадашњим стањем не беху задовољни. У разна доба неурастенија се и епидемично ширила и обузимала читава племена и читаве народе.

Већ из ових кратких навода о суштини неурастеније лако је појмити, од каквог је значаја она могла бити у историји рода људског. Исто онако као што се и живот појединаца креће према његовом здравом или оболелом нервном систему, креће се и живот читавих народа.

Са те тачке гледишта замисао Шекспирова, да у Хамлету изнесе и опрта слику неурастеничара, човека, чији нервни систем није потпуно здрав, у толико је приступачнија, у колико се може допустити, да и неурастенија у извесним приликама може створити што знаменито, значајно и велико.

Али, како је, у опште, дошао песник на то, да таквог једног неурастеничара опише?

Нама изгледа, да је одговор на то са свим прост и да се то да објаснити дубином Шекспировог генија, који је обухватио цео свет, целог човека, цело човечанство.

Песниковом генију није могло измаћи, да у свету има људи, има карактера, као што је Хамлет, и да они, по својој природи, морају долазити у разнолике конфликти са околином, па у том погледу и на некакав чудноват, у исто време негативан начин, утецати на судбину људску, кад их је већ „провиђење“ одредило да по рођењу заузму такво једно одлично место.

Такав тип ове групе људи нацртао је песник. Он је инстинктивно осећао и сву важност такве групе. Тешко да је песник знао да описује болесног, или бар болести склоног човека. Естетички, инстинктивно, морао је он ипак то осећати, иначе не би он Хамлета оним ситним способностима обдарио, које стоје у вези са телесном конституцијом и тако одлучно указују на област — болеснога.

Ми или морамо овако судити о томе или смо принуђени, да претпоставимо, да је песник хтео да да слику нечег лажног, људског неверног. Но од такве претпоставке штити га циновска величина његовог генија.

У Шекспировим драмама огледа се доста свет. Гете у „Wilhelm Meister“-у вели ово за њих: „Оне изгледају да су дело некаквог божанског генија, који се приближује људима, да их са собом на најблажи начин упозна. То нису песме! Чини вам се, да стојите пред грдно великим, отвореним књигама судбине, у којима бесни олуја најживљег живота, те претура један по један лист из њих...“

И ако је Хамлет неурастеничар, опет се за то не могу тражити код њега сви симптоми неурастеније. У животу то никад није са свим тако и онда се још мање то може од песника захтевати.

За то се писац задовољава тиме, да код Хамлета нађе оно, што је за неурастенију најкарактеристичније, најважније. И сам песник има само са карактеристичним, и оним, што је главно да ради.

На Хамлетов карактер и на Хамлетова дела не дају се потпуно применити закони, који важе за једног са свим здравог човека. Карактер и рад Хамлетов не може се мерити мером потпуно здравога. И ако се то учини, а то се до сада увек радило, онда се Хамлет и његово делање не да објаснити и како ваља појмити.

За писца су од велике важности ситније напомене песникове у погледу телесног састава његовог јунака.

Хамлет је пун, корпулентан и дисање му је тешко. Краљица вели за њега: „Он је пун и дисање му је убрзано“. Телесно он је слаб или бар слабуњав. То се види из речи, којима он, и ако стрица мрзи и презире до крајности и нема довољно речи да то изрази, ово о њему вели:

„За стрица пође мог,
мог оца брата, налик што је на њ,
к'о ја на Херкула.“

У стрицу усредсређава он све што је неваљало, а у оцу на супрот томе све, што

је племенито и добро, па за то и тврди, како стриц личи толико на оца, колико он личи на Херкула! Из тога се види, да он себе замисља као сушту противност Херкулу, оличењу величине, силе и моћи. Он је дакле телесно слаб или слабуњав, а можда и растом мали.

И он се сáм осећа слаб, иначе не би могао онако говорити, кад му се дух његовог оца појави и злочин му стричев саопштава.

И Гете представља себи Хамлета као слабог. Он изрично вели, да Хамлет нема душевне јачине, која јунака јунаком чини.

Све те карактеристичне појединости, изнео нам је песник, по свој прилици, намерно. Ако ништа друго, он је тиме хтео бар да нагласи, да Хамлет у телесном погледу није као остали људи, да није потпуно здрав.

Исто тако нису само случајности ни они абнормитети у породици. Брат очев је злочинац, мати је душевно ограничена, површна, раздражљива природа. Елемената дегенерације има већ у исходној линији. Свакако да се ти елементи налазе и у скасци о Хамлету, која је песнику дала материјал. Али кад се узме у обзир, како се Шекспир пажљиво користио својим изворима и како је он тако и морао радити са материјалом, који је био још силов и несрећен, онда је лако појмити, да је он употребио све, што је било од важности и значаја.

За тим прелази Римелин на све оно, што је за неурастеничара карактеристично, а што и у карактеру и у радњи Хамлетовој избија на површину.

Абнормитете, оно што се обележава болешћу, тражи он у осећајима, који се у животу јављају, у вољи самој.

Па каква су та осећања, каква је воља у Хамлета? Писац нас за одговор на то питање упућује на први монолог у другој сцени првога акта, пре но што му се дух очев појавио и освету у аманет ставио.

Хамлета свакако дира лакомислено понашање његове матере и он осећа у себи, да није све у реду (I, 5), али зар то може довољно да објасни оно очајање из горње

сцене? Мати је била лакоумна и Хамлет је, у којег поштовање оца надмашује све остало, потресен до дна душе и не може да верује, да је тако што у опште могућно учинити. Али откуда то, да један здрав човек, коме је дотле добро било, који се кретао у одлучним круговима и који неваљалство људско није ни сазнати могао, откуда да га при првој сумњи, при првом нагађању, обузме она бескрајна сета. Из једног рђавог дела изводи он одмах, да је цео свет рђав. Она живост, оно кретање, њему је досадно, одвратно, не занима га, не задовољава га. Свет му личи на какву дивљу, запарложену башту. Тако може мислити само човек, који на свет и живот гледа очима песимисте.

Да је песник како год наговестио, како је Хамлет из раније стављан на разна тешка искушења и да је отуда изишао обогатен искуством: онда би се психолошки могла објаснити она гњевност, која се у сличним приликама код њега јавља.

И ако су нам и драма и Хамлет скроз и скроз познати, нама поменута сцена ни при читању ни при гледању не изгледа особито значајна. Но на објективног критичара она мора оставити другојачији утисак. То место мора га уверити, да је Хамлет по своме карактеру склон, да на ствари у свету и на живот гледа кроз црне наочари.

Даље, пре но што је од духа сазнао за све, обелодањује он силну чежњу за смрћу.

„Ох, што се ово месо пречврето не растопи у росну једну кап?!“

На њега је све то у напред живо утецало, он је у таквом очајању и осећа се толико слаб, да свему томе на супрот стане и за то помишља одмах на то, да би се све то најбоље решило тиме, што би он умрљо, што би га нестало.

Све је то, међу тим, тако карактеристично за неурастеничара. Да живи, задатак је за њ по све тежак. Смрти се не боји, смрт му је још једини пријатељ, у њој он налази спаса од свих терета живота. Ову жудњу за смрћу изражава он најлепше у великом монологу III, 1.

Али се он у својим мислима ипак не одаје једино чежњи за смрћу, него се од почетка занима стално плановима, да себи одузме живот. (Види први монолог).

Мисао о самоубиству прати га непрестано у борби с њом. Самоубиство му је на првом месту тема значајног великог монолога у почетку трећег акта.

Тешко је и помислити, да би једино лакоумно понашање његове матере било у стању толико да поремети мир његове душе, у толико пре, што се Хамлет одмах у почетку драме томе на супрот ставља. Узрок је много дубљи и по свој прилици је у томе, што је душевно стање Хамлетово од почетка болесно, раздражљиво и помућено. Тако се једино може објаснити и чежња за смрћу — мисао о самоубиству.

Сада прелази писац на најзагонетнију страну у наклоности Хамлетовог карактера, на ону, која је дуго била предмет објашњавања и тумачења — а то је на вољу.

Писац истиче питање прецизно и даје на њега тачан одговор. Шта је управо узрок, што Хамлет не може, није у стању да ради онако, како би требало да ради?

Узрок је свакојачко у самој природи Хамлетовој, он лежи у карактеру, предиспозицији његовој, да изврши и у дело приведе заповести духа очевог. Али за што?

Гете мисли, да је томе узрок оскудица духа, која се од јунака тражи. Ну то није довољно, да се објасни главно. Морално узвишен човек, а такав је Хамлет, дужан је, да по нешто изврши, за шта и није са свим способан. Али Хамлет и не покушава, ни у колико не покушава, да ради у оном правцу, који му је одређен и који је он сâм на се узео.

У I, 5, он то обећава и изрично за то залаже живот.

Али при томе треба обратити главну пажњу на то, да се он не одлучује ни на какву конкретну, одсудну одредбу, на који ће начин он то извршити. Он изјављује само, да му је намера да злочинство освети на самом убици.

И за даљу радњу његову карактеристично је оно, што вели Римелин о томе: „У његовом понашању нема плана, нема ни резултата; ми не знамо шта он управо хоће и шта жели да постигне са лажним лудилом. Његове намере крећу се вазда у границама неодређених могућности, или бар не остављају ни на читаоца ни на слушаоца утисак какве одлуке. Из свега његовог говора и из свих његових припрема не види се јасно ништа од свега онога, што би, како се чини, морао он да учини.“

По мишљењу Римелинову то је мишљење и правилно и добро.

Њему је намера, озбиљна намера, да на оцу извршени злочин, његово „гадно и срамно убиство“ освети.

Али о начину и путу, којим он мисли ту своју одлуку и у дело да приведе, ми не сазнајемо ништа. Његова намера врти се око неодређених могућности. А ништа не би било природније, до да се Хамлет са својим пријатељем Хорацијем договори: како и на који ће начин најбоље моћи извршити освету, коју му је дух у задатак ставио. То он, међу тим, не чини. Он се понаша по све безразложно. Претвара се, да је полудео, да је неко „чудновато биће,“ а док се он тим мислима бави, дотле му измиче најбоље време и најлешше прилике.

(Свршиће се).

Л И С Т И К И.

Ч И Т У Љ А.

(† Хуго Дубек.) У голему читуљу раденика на еписком књижевном, уметничком и просветном пољу, немилостива смрт ушисала је још једно светло име.

Хуго Дубек, познати композитор великог

броја народу нашем омиљених еписких песама, многогодишњи капелник нашег народног позоришта, умрло је у Мостару, као коровођа мостарског епископског певачког друштва „Гусле“, ненадном смрћу 20. фебруара о. г. у 42. години свог трудбеничког живота.

Српска музичка уметност изгубила је смрћу његовом раденика, који је с највећим успехом и признањем радио на њој преко петнаест година.

Покојни, наш добри, безазлена срца Дубек, продрљо је својим лепим песмама дубоко у српски народ, а ретко је који композитор умео својим композицијама музичким прилагодити се толико осећању српског народа као он.

Његове песме постале су популарне и мало је било српских забава, где није била певана којагод од његових песама; а осим тога, мелодије његове чисто су се понародиле и певају се данас и у најудаљенијим српским крајевима.

Ко не зна за песме његове: „Весела је Србадија“, „Ој, Ђурђев-дане“, „Ено, барјак“!“, „Девојка на студенцу“, и т. д.

Живећи у српском народу, компоновао је наш Дубек преко сто музичких разноврсних дела, а пред саму смрт спремао се да компонује шаливу оперету, коју је написао наш млади песник Алекса Шантић.

Међу музичким делима његовим налазе се и неке оперете, као: „Јабука“, и неке композиције од веће музичке вредности, као што су: „Задужбина цара Лазара“, „Крајишкиња“, „Поп Доброслав“, и т. д. Компоновао је и многе песме за позоришне игре, па и неке црквене песме.

Да га ненадна смрт у свој мушкој снази његова живота није покосила: његов геније обогатио би јамачно српску уметничку песму још великим бројем вештачких му умотвора, а то је тежак и голем губитак за нејаку српску музику.

Као човек, покојни Дубек био је узор поштења и уљудности. У вршењу своје дужности био је неуморан, а у друштву мио и симпатичан — прави уметник!

По народности Чех, беше ипак одушевљен за Српство као рођени Србин. Осим Чешке на северу и Српства на југу, није хтео да зна ни за које друге узоре.

Живео је за музику и уметност и посвећивао би јој све слободно време свога живота, а да га нису немилосрдне прилике вијале кроз сав живот: оставио би за собом много и много својих музичких дела.

Сахрањен је 21. фебруара о. г. у новом мостарском болничком гробљу. Српско певачко друштво „Гусле“, коме беше покојни Дубек хороваћа и које га беше јако заволело, сахранило га је величанствено. Певачко друштво са заставом и

венцима и многобројан народ, испратили су га до хладне раке и са сузама предан је вечитом покоју по обичају његове вере. Председник певачког друштва, А. Шантић, веома дирљивим говором растао се у име друштва и у име српске песме са земним остатцима тог нашег српског композитора.

Остаје само још толико, да хладан гроб српског композитора обележи српски народ каменом, који ће сачувати спомен имену његовом; а његова песма сачуваће и сама себи спомен, јер је у срцу српског народа стекла вечитости.

Лака му била груди српске земље, коју је толико љубио!

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Српска народна позоришна дружина у Земуну.) Наша позоришна дружина дошла је из Панчева у Земун и ту је почела рад свој 23. фебруара о. г. О бављењу наше позоришне дружине у Земуну доноси „Браник“ у свом 34. броју овај извештај: „Не може нам се на ино, а да одмах у првом реду не одамо достојну пошту нашој позоришној дружини на њеној ванредној уметности, којом изводи и најтеже задатке глумачке. Сваки комад, који је до сада та наша ревносна позоришна дружина овде приказала, ишао је са свим прецизно и егзактно. Ансамбл је заиста увек складан, хармоничан, а то се постизава тиме, што се ни један глумац не истиче, те тако свака представа долази нам као једна целина, као да је од једног лива. Од досад приказаних позоришних дела најбоље су се допали нашој публици ови комади: „Балканска царица“, „Нов комад“, „Нора“, „Задушне жене“, „Нијоба“, „Роман сиромашног младића“, „Бидо“, „Лажни Димитрије“, „Мајчин благослов“. Необичан, велики утисак учинила је „Балканска царица“, која је управо занела нашу публику. И приход од те представе био је такођер необичан: 350 и неколико форината. У колико нам је познато ни једна представа, осим оних у Новом Саду, није донела толиког прихода. На тој представи виделисмо и оца и творца нашег народног позоришта, г. Јована Ђорђевића, који се врло похвално изразио и о самом драмском делу кнеза-песника и о природној, складној, неусиљеној, неизмајеторисаној игри наших глумаца, који су, као што рече, „у складном приказу те драме достигли славне некад „Мајнингенце“.

Наша позоришна дружина према приликама продужиће своје бављење овде за једно десетак дана, а за тим одлази на дванаест представа у „Нови Сад.“

ПОЗОРИШТЕ.

(Жарко Савић.) С радошћу бележимо сваки нов успех овога честитог Србина певача. Пре негде је концертовао у Баден-Бадену и ондашњи се „Vadeblatt“ не може довољно да нахвали „певача, кога је природа сјајно обдарила и чији се леп гласовни материјал у школи изврена учитеља развио потпуно“. Међу осталим вели тај лист о Жарку Савићу још и ово:

„Господин Савић има бас од ванредно велика опсега, који је у свима регистрима снажно и подједнако развијен. Његов орган звучи јасно све до најдубљих гласова а и у висини има пуноће; уз то му је својствена нека гибкост и мекоћа, које ретко има у органу тако изражена бас-тембра. Певач задобија не само здравим, топлим и пуним звуком свога гласа него и начином, како ниже тонове, брижним ниансовањем и коректним изговором, који код њега као странца двоструко вреди. Господин Савић је ученик бечког професора Реса, те је његову методу схватио с разумевањем и енергичном вољом но уједно је умео то и самостално да употреби. Певао је скоро све саме ствари, које се ретко чују по концертима: најпре је уз оркестар Мајерберова „Калуђера“ и из Николајевих „Веселих жена“ Фалстафову напитницу, за тим уз гласовир Левову баладу „Archibald Douglas“ и напослетку Шубертова „Doppelgänger-а, Хеншлову баладу „Jung Dietrich“ и (на свом материнском језику, који је веома мек и певак) са жаром и еланом српску једну напитницу од Топаловића. На живахно захтевање додао је Шуманова „Два гренадира“, по тексту Хенрика Хајна.“

Да Жарко Савић сваком приликом гледа да српској песми прокрчи пут у страном свету, види се и отуда, што је у Фрајбургу, где је ангажован, пре неки дан на једном концерту међу осталим певао и Мокрањчева „Лем-Едима“, с којим је овде у нас и лане и преклане пратио футоре.

КР. СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ У БЕОГРАДУ

(Представе у месецу јануару.) У јануару месецу биле су 24 представе, од којих

је седам дневних. На дневним представама давана су: два оригинала (Милош Обилић, од Ј. Суботића и Хајдук Вељко), два превода с немачког (Французи у Кини и Гроф Монте-Кристо), два с францускога (Јеврејин из Пољске и Доктор Оке) и један с мађарског (Рићокоса). На вечерњим представама даван је један оригинал (Бидо), пет с францускога (Ниоба, Госпођица од Бел-Ила — драма у 5 чинова, написао Александар Дима Отац, превео с француског Душан Л. Ђокић, први пут даван 9. јануара, игран 3 пута, — Мамзел Нитуш, Треба ли казати, Милион — два пута), два с немачког (Госпођа од Сен-Тропеа — три пута, Комендијаша — комедија у три чина, написао Франц Шентан, превео Васа Кретић-Љубисав, први пут даван 25. јануара, игран два пута), по један енглески (Млетачки трговац), шпањолски (Богат мајдан) и мађарски (Сеоска лапа).

И овога месеца дневне су представа боље прошле од вечерњих. Највише је пало на „Французима у Кини“ (695.50 д.) и на „Грофу Монте-Кристо“ (652.50 дин.), а најмање на „Хајдук-Вељку“ (463.50 дин.). Од вечерњих представа најбоље је прошла с приходом: „Госпођица од Бел-Ила“, кад је први пут давана (642.50 дин.); већ други и трећи пут знатно је омањила (други пут дала је 159.50 дин., а трећи пут 203.50 д.) На друго место с највећим приходом у овом месецу долази од вечерњих представа „Бидо“ (381.50 д., прошле године у јануару дао је 475 д.). Испод сто динара дали су: „Богат мајдан“ (80 д.), „Милион“ (82.50, кад је други пут даван; први пут дао 180 дин.) и „Млетачки трговац“ (83 дин.).

Поредимо ли приход овога месеца с приходом у јануару прошле године, видимо двоје: приход дневних представа овога месеца много је јачи но прошле године; на против приход вечерњих представа знатно је мањи ове године но прошле. Онамо не беше ни једне представе с приходом испод 100 дин., а беше једна и с приходом и преко 900 динара; а овамо: три имамо са приходом испод 100, а једну само с приходом мало јачим од 600 динара.

Издаје управа срп. нар. позоришта

